

Του νεκρού αδελφού

**Θέμα
για ένα
Θεατρικό εργαστήρι**

**Σπύρος Αντωνέλλος
Ε.Μ.Ε.**

*Ν.Γύζη, Η Αντιγόνη μπροστά στον νεκρό
Πολυνείκη*

Γιατί... Του νεκρού αδελφού;

- Διδάσκεται στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στην Α΄ Λυκείου.
- Είναι από τα πιο παλιά ελληνικά τραγούδια (9^{ος} αι. μ.Χ.) της Μ. Ασίας.
- Πρόκειται για ένα μεγάλο διαβαλκανικό θέμα, που περιλαμβάνει όλα τα γνωρίσματα της πολύπαθης χερσονήσου, το άγριο πάθος, την παγανιστική έξαρση, τη μανία για έρωτα και για θάνατο, τον απόλυτο θρήνο.

Στόχοι:

- Να απολαύσει η ομάδα το δρώμενο που προτείνεται, αφού εκφραστεί ελεύθερα και δημιουργικά με καθοδηγούμενη ή μη καθοδηγούμενη αυτενέργεια.
- Να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες το περιεχόμενο του αποσπάσματος που θα επεξεργαστούν.
- Να νιώσουν τον ρυθμό του τραγουδιού.
- Να εργαστούν συλλογικά για να δραματοποιήσουν το απόσπασμα από το τραγούδι.
- Να εκτιμήσουν την αξία της δημοτικής μας παράδοσης και να είναι σε θέση να εμπνεόνται από αυτήν, μέσα από τη θεατρική αναπαράσταση.

Του νεκρού αδελφού

(απόσπασμα)

Μάνα με τους εννιά σου γιους και με τη μια σου
κόρη,

την κόρη τη μονάκριβη, την πολυαγαπημένη.

Την είχες δώδεκα χρονώ και ήλιος δεν σου την είδε.

Στα σκοτεινά την έλουζε, στ' άφεγγα τη χτενίζει,

στ' άστρι και τον αυγερινό έπλεκε τα μαλλιά της.

Προξενητάδες ήρθανε από τη Βαβυλώνα,

να πάρουνε την Αρετή πολύ μακριά στα ξένα.

Οι οκτώ αδερφοί δε θέλουνε κι ο Κωνσταντίνος θέλει.

«Μάνα μου, κι ας τη δώσουμε την Αρετή στα ξένα.

Στα ξένα εκεί που περπατώ, στα ξένα που πηγαίνω,

αν πάμ' εμείς στην ξενιτιά, ξένοι να μην περνούμε».

«Φρόνιμος είσαι, Κωνσταντή, μ' άσκημα

απηλογήθης.

Κι α' μο 'ρτει, γιε μου, θάνατος, κι α' μο 'ρτει γιε μου

αρρώστια,

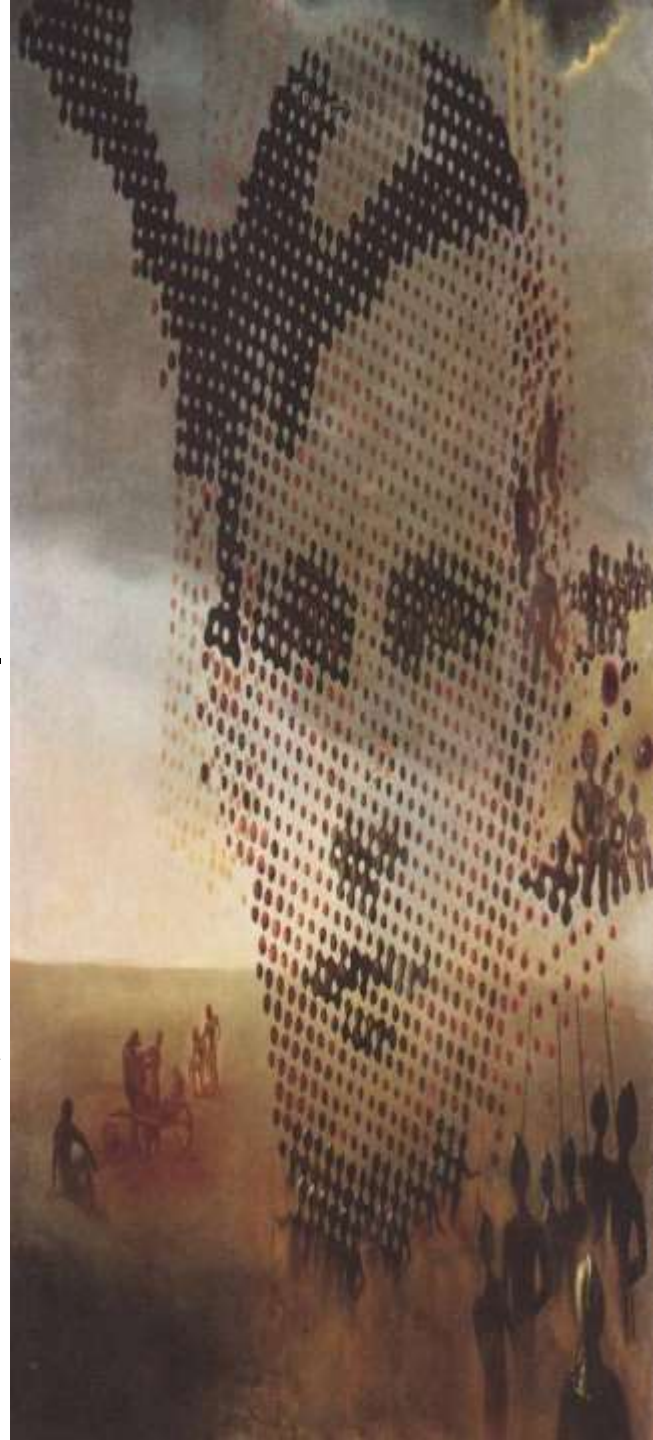
αν τύχει πίκρα γή χαρά, ποιος πάει να μου τη φέρει;»

«Βάλλω τον ουρανό κριτή και τους αγιούς

μαρτύρους,

αν τύχει κι έρτει θάνατος, αν τύχει κι έρτει αρρώστια,

αν τύχει πίκρα γη χαρά, εγώ να σου τη φέρω».

Και σαν την επαντρέψανε την Αρετή στα ξένα,
κι εμπήκε χρόνος δίσεκτος και μήνες οργισμένοι
κι έπεσε το θανατικό, κι οι εννιά αδελφοί πεθάναν,
βρέθηκε η μάνα μοναχή σαν καλαμιά στον κάμπο.
Σ' όλα τα μνήματα έκλαιγε, σ' όλα μοιρολογιόταν,
στου Κωνσταντίνου το μνημιό ανέσπα τα μαλλιά της.
«Ανάθεμά σε, Κωνσταντή και μυριανάθεμά σε,
οπού μου την εξόριζες την Αρετή στα ξένα!
Το τάξιμο που μου 'ταξες πότε θα μου το κάμεις;
Τον ουρανό 'βαλες κριτή και τους αγιούς μαρτύρους
αν τύχει πίκρα γη χαρά, να πας να μου τη φέρεις».
Από το μυριανάθεμα και την βαριά κατάρα,
η γης αναταράχτηκε και ο Κωνσταντής εβγήκε.
Κάνει το σύγνεφο άλογο και τ' άστρο χαλινάρι,
και το φεγγάρι συντροφιά και πάει να της τη φέρει.

Παίρνει τα όρη πίσω του και τα βουνά μπροστά του.
Βρίσκει την κι εχτενίζονταν όξου στο φεγγαράκι.
Από μακριά τη χαιρετά κι από κοντά της λέγει:
«΄Αιντε αδερφή, να φύγουμε, στη μάνα μας να πάμε».
«Αλίμονο, αδερφάκι, και τι 'ναι τούτη η ώρα;
Ανίσως κι είναι για χαρά, να στολιστώ και να 'ρθω,
κι αν είναι πίκρα, πες μου το, να βάλω μαύρα να 'ρθω»'
«Έλα, Αρετή, στο σπίτι μας, κι ας είσαι όπως κι αν είσαι».
Κοντολυγίζει τ' άλογο και πίσω την καθίζει. ...

«Η παραλογή του «νεκρού αδερφού»
έρχεται βαθιά μέσα από την ελληνική
ιστορική ενδοχώρα, τον Όμηρο, την
τραγική παντομίμα, τους ραψωδούς, τα
μιμητικά δράματα των αλεξανδρινών
χρόνων. Από αυτούς θα διαδοθούν
αργότερα στους λαούς της Βυζαντινής
επικράτειας ως μύθοι κοινής αποδοχής και
χρήσης, όπου θα μετουσιωθούν ως
τελετουργικά δρώμενα των αγροτικών
πληθυσμών. Με αυτά τα πνευματικά
κύτταρα οι ανώνυμοι λαϊκοί ποιητές θα
πλάσουν τις παραλογές - μια εκ των
οποίων είναι και «Του νεκρού αδερφού».

Σωτήρης Χατζάκης, Σκηνοθέτης

Απαιτούμενος χρόνος:

2 συνεχόμενες διδακτικές περίοδοι

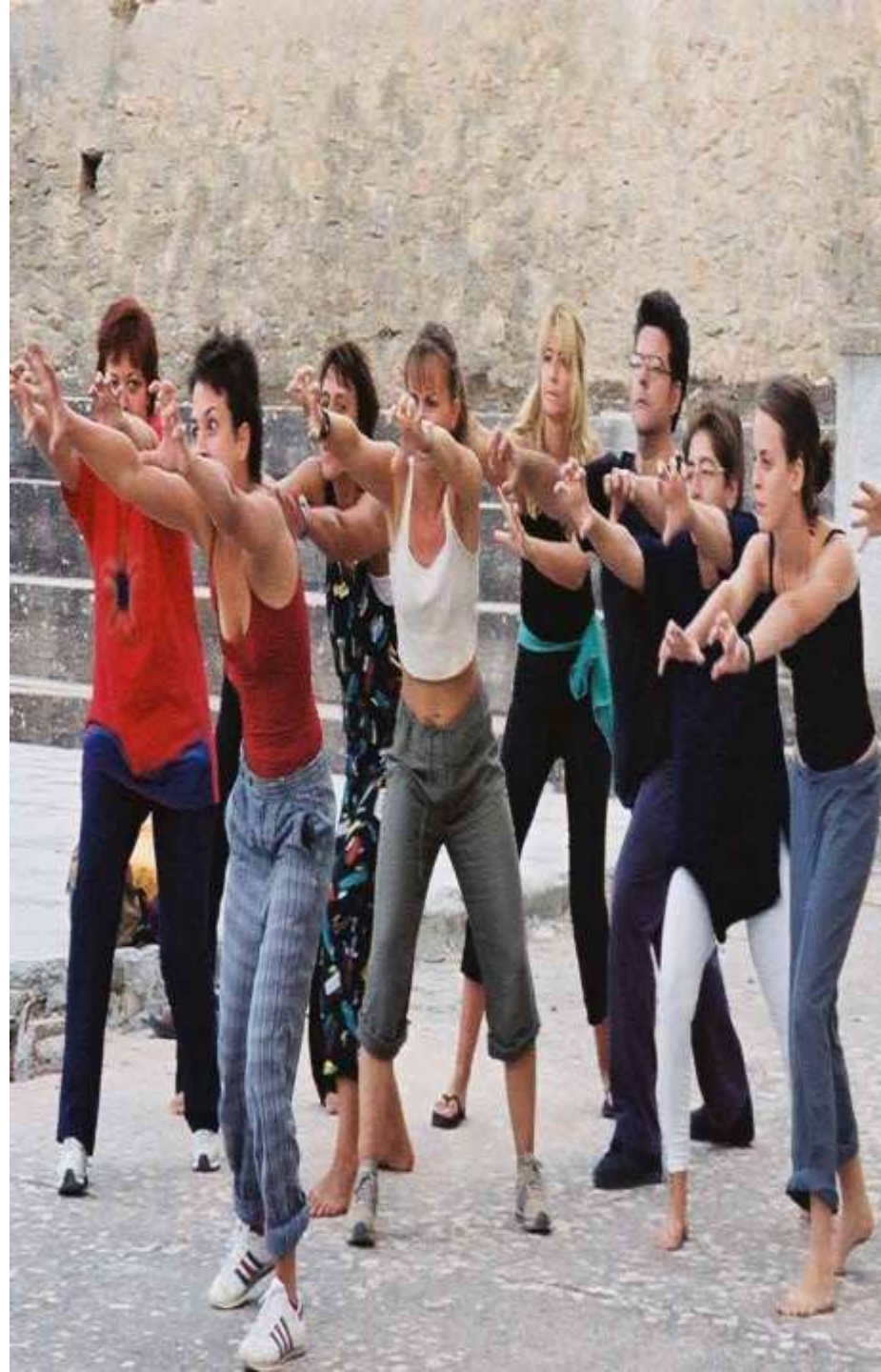
Βηματολόγιο

- **Παιχνίδι γνωριμίας των μελών της ομάδας:** Δίνεται ένα χαρτί στους συμμετέχοντες και γράφουν σ' αυτό το όνομα ενός προσώπου που θαυμάζουν. Ο εμπυχωτής ανακατεύει τα χαρτιά και δίνει σε όλους από ένα. Τα μέλη της ομάδας αναζητούν το άτομο στο οποίο ανήκει το χαρτί. Έχουν ένα λεπτό χρόνο στη διάθεσή τους για να μάθουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για το μέλος της ομάδας στο οποίο ανήκει το χαρτί και στη συνέχεια ανακοινώνουν τα όσα έμαθαν για το πρόσωπο αυτό.

Ζέσταμα του σώματος:

- Ο εμπυχωτής καλεί τα μέλη της ομάδας να σηκωθούν από τη θέση τους και τους παροτρύνει να κινηθούν στην αίθουσα, ανάλογα με τη διάθεση που τους προκαλεί το τραγούδι που ακούγεται (Μ. Βιολάρης, «Αν βουληθώ» από την ταινία «Το Νησί της Αφροδίτης»).
- Στην αρχή κινούνται μόνοι τους και στη συνέχεια μαζί με κάποιο άλλο/άλλα μέλη της ομάδας.
- Ο εμπυχωτής με το χτύπημα του χεριού «παγώνει» την κίνηση των συμμετεχόντων και ερμηνεύονται κάποιες «παγωμένες φωτογραφίες» που έχουν σχηματίσει τα μέλη της ομάδας. Δίνονται τίτλοι.
- Ο εμπυχωτής χτυπώντας με το χέρι αργά-αργά ένα τύμπανο, προτρέπει τα μέλη της ομάδας να καθίσουν με τον αργό ρυθμό, στις θέσεις τους.

Ζέσταμα της φωνής:

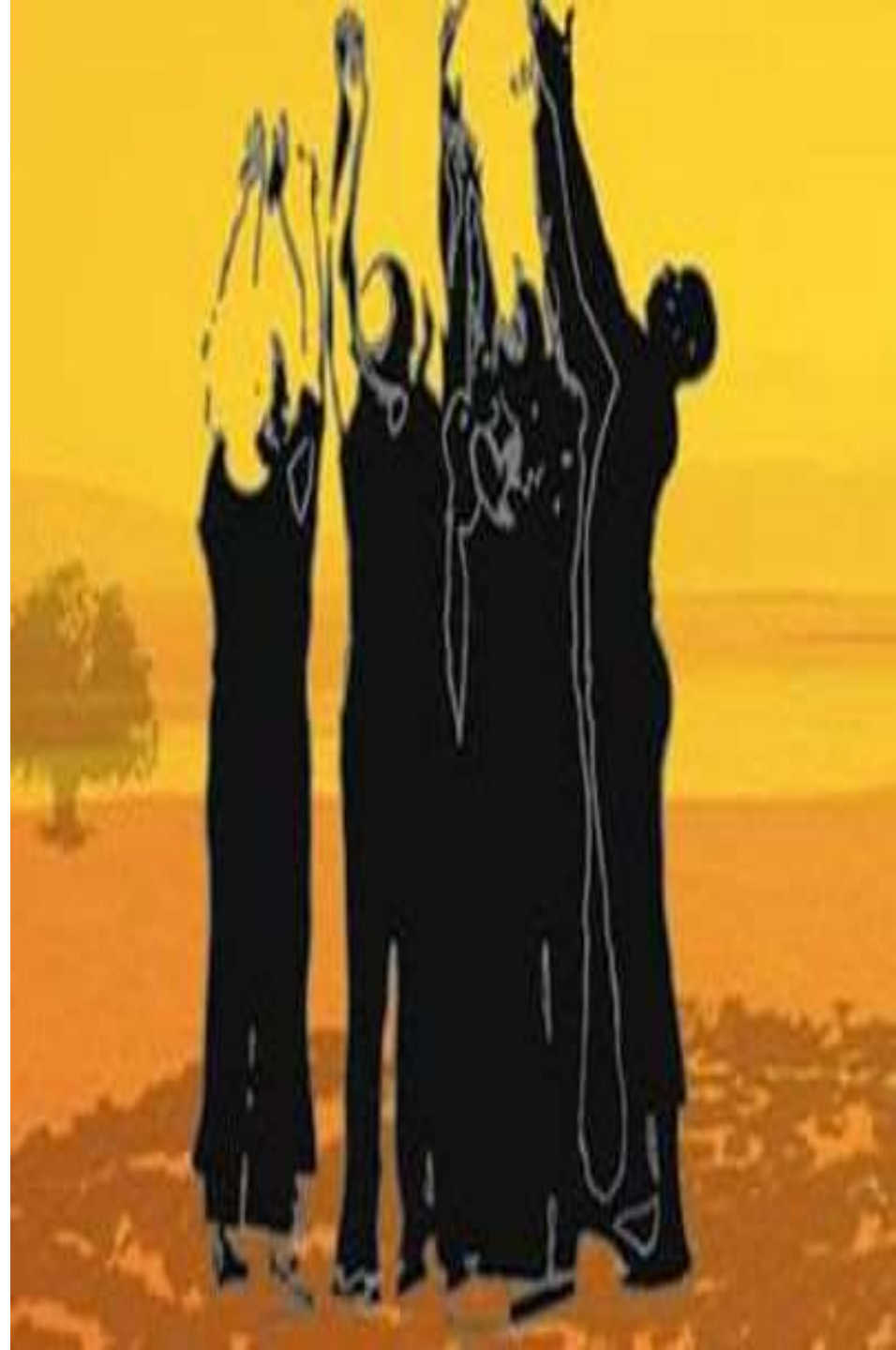
- Μαθαίνουν να «τραγουδούν» τα φωνήεντα της ελληνικής γλώσσας με διακυμάνσεις της φωνής:

α, ε, ι, ο, ου.

- Μαθαίνουν να τραγουδούν τους δύο πρώτους στίχους του τραγουδιού που άκουσαν:

**«Αν βουληθώ,
αν βουληθώ
να σ' αρνηθώ,
να σ' απολησμονήσω».**

Θα το χρησιμοποιήσουμε ως χορικό στη μετέπειτα αναπαράσταση του αποσπάσματος από το τραγούδι «Του νεκρού αδελφού».

Το κείμενο στα χέρια μας:

- **Ανάγνωση:** Από ένα στίχο ο καθένας μέχρι να ανακαλύψουμε τον ρυθμό. Διαπιστώνουμε πως έχουμε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο, εύκολο να τραγουδηθεί.
- **Συζητάμε το κείμενο:** Σκηνές/Πρόσωπα/Δράση/Δραματικά στοιχεία.
- **Μοιράζουμε ρόλους:** Η ομάδα αναθέτει.
- **Παίζουμε την άσκηση των 4 δωματίων:** Τέσσερις ομάδες αναλαμβάνουν να σκηνοθετήσουν και να παίξουν το απόσπασμα που τους δόθηκε.
- **Ορίζουμε τον χορό:** Εξασκούνται στη ρυθμική κίνηση με τραγούδι το «Αν βουληθώ». Ο χορός θα ξεκινήσει και θα κλείσει την παράσταση.
- **Στήνουμε την παράσταση:** Ο εμπυχωτής παρακολουθεί τις ομάδες, καθώς εργάζονται και βοηθά, αν χρειαστεί.

Η παράσταση:

- Φροντίζουμε να εναλλάσσεται η κίνηση και το τραγούδι του χορού.
- Οι 4 σκηνές παίζονται διαδοχικά. Ο εμπυχωτής μπορεί να «παγώνει» κάθε μια από τις 4 σκηνές με ένα χτύπημα των χεριών του. Αυτό σημαίνει πως η σκηνή που παίζεται κατά την ώρα της παράστασης παγώνει και παίζει η επόμενη σκηνή.

Λήξη του εργαστηρίου: Ένα χαρούμενο τραγούδι και ένα δυνατό χειροκρότημα για όλους από όλους σημαίνει και το τέλος του εργαστηρίου. Καθόμαστε κυκλικά και λέμε τις εντυπώσεις μας.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:

1. Να σχεδιάσετε το σκηνικό και τα κοστούμια που θα «έντυναν» την παράστασή σας.
2. Να βρείτε και άλλα δημοτικά τραγούδια με σχετικό θέμα και να ετοιμάσετε ένα ενιαίο κείμενο για να δραματοποιηθεί.
3. Να ετοιμάσετε φύλλα ρόλων για τους ηθοποιούς που θα έπαιζαν στην παράστασή σας. Ποια στοιχεία θα συμπεριλαμβάνατε σ' αυτά;
4. Να επιλέξετε μουσικά θέματα που θα ταίριαζαν στην παράσταση.

- 5.** Ποια στοιχεία θα υπερτονίζατε στη σκηνοθετική γραμμή που θα ακολουθούσατε; Γιατί;
- 6.** Να γράψετε ένα σημείωμα του σκηνοθέτη που θα συνόδευε το πρόγραμμα της παράστασης.
- 7.** Να σχεδιάσετε το εξώφυλλο του προγράμματος της παράστασης. Το ίδιο σχέδιο θα χρησιμοποιηθεί και για την αφίσα.

